

Notat 21/2003

Erling Sivertsen

Ett fotografi, mange beskjeder

Høgskulen i Volda Møreforsking Volda

2003

Forfatter	Erling Sivertsen
Ansvarleg utgjevar	Høgskulen i Volda
Sats	Erling Sivertsen
ISSN	0805-8075
Distribusjon	www.hivolda.no/fou

Om notatserien:

Notat er ein serie med ulike slag publikasjonar av mindre omfang, t.d. forprosjektnotat, foredrag, artikkelutkast o.a. Eit hovudføremål med serien er å stimulere til publisering og fagleg debatt i miljøet. Spreinga går i hovudsak til fagmiljøet i Volda, til eksterne fagmiljø og personar som forfattaren/forfattarane ønskjer kommentarar frå. Kvar forfatter er ansvarleg for sitt arbeid.

Ett fotografi, mange beskjeder

Ikke alle fotografier i *Næravisa* fortjener en særskilt kommentar. Fotografiet som presenterte den nye kvinnelige ordføreren i Volda, gjør det. For det første fordi det er et godt og fascinerende fotografi. For det andre fordi det illustrerer at et fotografi ikke rommer kun en beskjed, men flere. Og for det tredje fordi det i likhet med andre fotografier inviterer til tolkning og ettertanke. For det er ikke bare kunstfotografier som trenger tid og som kan tolkes, pressefotografier er i likhet med all journalistikk formidling, og formidling impliserer tolkning. De fortjener mer tid enn de ofte får før avisen som bringer dem blir lagt bort.

Når dette blir skrevet noen dager etter kommunevalget, blir det ført mange heftige diskusjoner i Volda om rette person blir ordfører etter Knut Bere. Gjennom 16 år har Bere støttet seg på sitt eget parti Høyre og samarbeidet med Kristelig Folkeparti og Venstre. Etter valget har Kristelig Folkeparti forventet å få ordførervervet. Men et politisk lag satt sammen av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Arbeiderpartiet og Venstre ble stablet på beina, og dette laget har spilt de andre partiene av banen fordi de har et såkalt ”teknisk” flertall.

I likhet med andre fotografier, bringer fotografiet fra *Næravisa* flere beskjeder til leserne. Noen er åpenbare og går mer eller mindre rett hjem, andre er skjulte og diskutabile. Fotografiets første beskjed forteller om en kvinne som ser rett fram og ikke på oss. Hun er litt ruskete og forblåst på håret, kledd i mørk jakke, kragen er slått opp på grunn av vinden som blåser mot venstre. Bakgrunnen er et mørkt fjell og himmelen er klar til venstre og noe skyet til høyre i bildet. På fotografiet rager hennes løftete hode over det mørke fjellet.

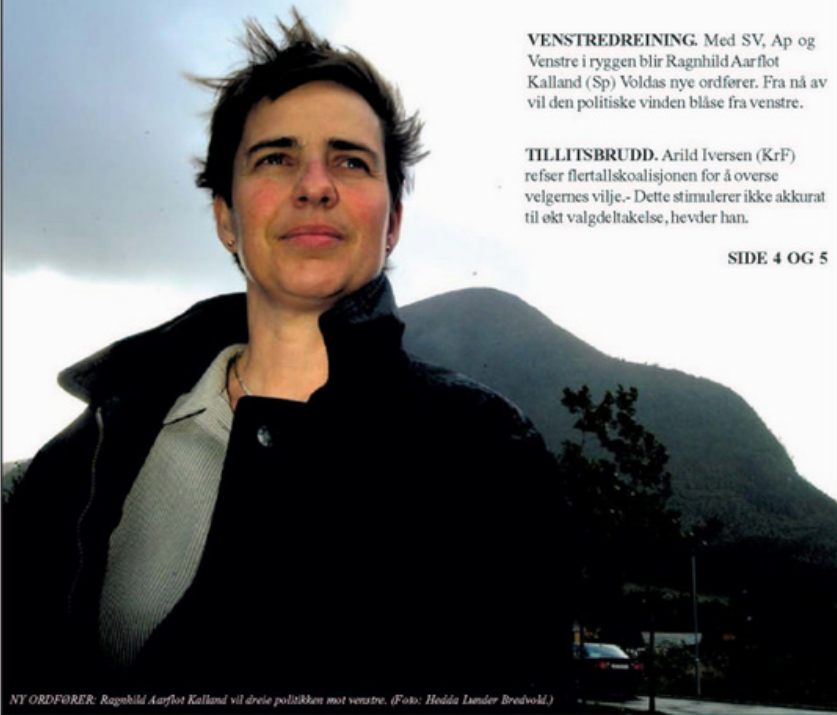
Næravisa

«Det passer ikke med politiske kommentarer på glanset papir.»

Kommentar side 2

Lokalavis for Volda og Ørsta. Nr. 18 fredag 19.09.2003 Gratis

Ny politisk vind

NY ORDFØRER: Ragnhild Aarflot Kalland vil dreie politikken mot venstre. (Foto: Hedda Lunder Bredvold.)

VENSTREDREINING. Med SV, Ap og Venstre i ryggen blir Ragnhild Aarflot Kalland (Sp) Voldas nye ordfører. Fra nå av vil den politiske vinden blåse fra venstre.

TILLITSBRUDD. Arild Iversen (KrF) refser flertallskoalisjonen for å overse velgernes vilje.- Dette stimulerer ikke akkurat til økt valgdeltakelse, hevder han.

SIDE 4 OG 5

Behagelig Unni

De som tok turen til Rust onsdag kveld fikk en meget behagelig kveld med Unni Wilhelmsen (bildet). – Bedre for dere å være her på konsert enn å sitte hjemme med potetgull og TVNorge, sa Wilhelmsen. Det var nok alle publikummerne enige i.

SIDE 11

Foto: Elin Harnstad Iversen

Fotografiets andre beskjed blir raskt klar når vi kan konstatere at det preger *Næravisa* - lokalavis for Volda og Ørsta, fra 19. september 2003. Tittel og bildetekster bidrar til å forankre fotografiet, til å gjøre det mangetydige mer entydig. De forteller om en ny politisk vind i Volda, at det er skjedd en venstredreining, at bildet er av Ragnhild Aarflot Kalland, at hun med Senterpartiet, SV, AP og Venstre i ryggen vil bli Voldas nye ordfører, og at hun vil dreie politikken mot venstre. Og ikke minst forteller bildeteksten at fotografen

er Hedda Lunder Bredvold. Men bildeteksten forteller også at noen har et horn i siden til den nye ordføreren. Det er ikke alle som deler gleden med kvinnen på fotografiet.

Tredje beskjed er skjult ved vårt første møte med fotografiet. Med måten fotografiet er blitt komponert på, med mørkt i mørkt, forteller det at den første kvinnelige ordfører i Volda er i ferd med å danne en ny skulder på Rotsethornet. Fra før har vi sett at Rotsethornet allerede har en skulder – Aksla. Den har ligget på høyre siden av toppen i tusenvis av år. Fotografiet påstår med den gylne snittkomposisjonen at Rotsethornet har fått en ny skulder, denne gangen på venstresiden. For skulderen og det mørke jakkeslaget til Ragnhild Aarflot Kalland blir ”overført” til det gamle fjellet, og danner min santen en ny skulder på Rotsethornet. Det påstår en av beskjedene til fotografiet, slik jeg oppfattet den. Men det er ikke sikkert fotografen har hatt denne beskjeden i tankene da hun komponerte og tok fotografiet.

Men ikke alle tolker og oppfatter dette fotografiet på samme og *foretrukne* måten. De som gleder seg sammen med den nye ordføreren, leser det kanskje slik. Andre ergrer seg over det politiske spillet som er blitt kjent gjennom pressen, og irriterer seg over at dette spillet går mot forventningene mange hadde om hvem som skulle bli ny ordfører i Volda. Disse leserne er så irritert at de ikke får denne beskjeden med seg. Muligens vil noen av dem oppfatte dette fotografiet som et uttrykk for at Rotsethornet har fått en feil skulder takket være flertallskoalisjonens politiske spill. De leser fotografiet i beste fall på en *forhandlende* måte eller på opposisjonell og *kritisk* måte. Dermed kan tolkningen gå på tvers av det som var avsenderens intensjon, den kan også gå på tvers av min tolkning.

Verken dette eller andre fotografier er uproblematiske avtrykk av virkeligheten slik de lenge er blitt betraktet som. Gang på gang blir vi fascinert av dets plassering mellom realisme på den ene siden og manipulasjon på den andre siden. Den fotografiske teknikken fungerer faktisk slik at motivet blir skapt med lysets direkte påvirkning på den forsølvete filmen eller på CCD-platen i moderne

kameraer, og at fotografiet blir oppfattet som et visuelt sitat fra virkeligheten. Men bak fotografiets tilblivelse fins alltid fotografen som bestemte hvor blikket og kameraet ble rettet. Det meste av det som hadde vært mulig å fotografere er blitt valgt bort, og det som gjenstår som en dokumentasjon på at noe har eksistert, er en uanselig rest av det øvrige som kunne ha vært fotografert.

Den franske semiotikeren Roland Barthes minnet noen år før sin død om fascinasjonen for fotografiet, og skilte mellom to tolkninger av fotografier. Gjennom den ene, *studium*, søker vi informasjon og kunnskap om selve øyeblikket da fotografiet ble tatt; f.eks. ansikter, klær, frisyrer, byggeskikker eller arbeidslivet. Gjennom den andre tolkningen, *punktum*, kan vi bli fanget og fascinert av detaljer i fotoet, en kropps- eller håndplassering, et ansiktsuttrykk, et klesplagg, en kroppsdel eller en bevegelse. Ofte er det gjennom den sistnevnte og tidkrevende tolkningen at fotografiet fester seg på netthinnen hos leseren eller betrakteren. Det er denne tredje beskjeden som har dette potensialet i det aktuelle fotografiet fra førstesiden til *Næravisa*.

Går vi noen år tilbake, var vi stort sett sikre på at det fotografiet gjenga av mennesker og den materielle verden eksisterte i det øyeblikket fotografiet ble tatt, i dag våger vi ikke være sikre på noe som helst. Riktignok garanterer nyhetsinstitusjonen for pressefotografiets indeksikalitet, og utstyret det og påstanden det fremmer, med en institusjonell tillitsgaranti ingen andre institusjoner verken kan eller vil utstyre andre fotografiske sjangere med. Den garanterer at det vi ser *her-og-nå* var der *der-og-da* den gang da fotografen tok fotografiet.

Fotografier har med andre ord alltid flere beskjeder. En beskjed som påstår å kunne fortelle "hvordan det virkelig var" - Barthes *studium* - men som nødvendigvis har et enda større potensial til å kunne vekke forundring, Barthes *punktum*, med skjulte beskjeder som kan skape spørsmål som aldri kan bli besvart. Det som først og fremst kjennetegner fotografiet er dets dokumentariske status, men det kan også sies at fotografiet er preget av det umulige og forunderlige.

Langt på veg er fotografiet som livet, vi kan søke etter dets mening, men svarene vi finner er de vi selv konstruerer.

En påstand om at pressefotografier ikke er tolkninger, at de ikke bringer refleksjon, og sjelden uttrykker erkjennelse, blir derfor urimelig. Tolkningen er ikke forbeholdt kunstfotografiet. Selvsagt er pressefotografier tolkninger. De er i likhet med all journalistikk formidling, og formidling impliserer tolkning. Journalistikk formidler ikke hendelser ufortolket. Forskjellen mellom pressefotografi og kunstfotografi ligger ikke i fravær av tolkning i det ene, og tilstedeværelse i det andre. At et perspektiv blir foretrukket framfor et annet, impliserer et valg, og at en vinkling blir foretrukket framfor en annen, uttrykker en form for valg.

Både presse- og kunstfotografi er produkter av vurderinger, tolkninger og valg. Spissformulert: Pressefotografiet skal *gjengi det synlige*, kunstfotografiet skal *gjøre noe synlig*. Men må det egentlig være slik? Kan ikke også pressefotografiet jeg har rettet oppmerksomheten mot, gjøre noe synlig for oss lesere. Jo, det kan det absolutt. Når pressefotografier blir betraktet innenfor sin kontekst eller når de rives løs fra sin kontekst, og fokus rettes mot de skjulte beskjedene, blir de mangetydige, åpne og spennende som andre fotografier. De kaller på forundringen og ettertanken på samme vis som fotografiet av den nye ordføreren gjorde det.